

KPI PROJECT BASE LEARNING

วิถีผู้นำ...ทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

... สถาบันพระปกเกล้ามุ่งพัฒนาผู้นำ
ให้คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม
เราจึงพยายามดึงศักยภาพของผู้เรียนในทุกด้าน
เพื่อส่งต่อสู่สังคมประชาธิปไตยที่มีคุณภาพ...

ไตวาย ไม่ตายไว

คนจอตองไม่ตายไว...เพราะไตวาย

กลุ่มบ้านหน้าพระลาน
หลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง
การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
สำหรับนักบริหารระดับสูง รุ่นที่ 24
(ปปส.24)

02

ไต่สาย ไม่ตายไว คนจนต้องไม่ตายไว...เพราะไต่สาย

นักศึกษากลุ่มที่ 6 บ้านหน้าพระลาน

หลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูงการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
สำหรับนักบริหารระดับสูง รุ่นที่ 24 (ปปร.24)

วิทยาลัยการเมืองการปกครอง สถาบันพระปกเกล้า

อาจารย์ที่ปรึกษากลุ่ม: ศ.ดร.พรายพล คุ้มทรัพย์ และ รศ.ดร.วัชรียา โดสงวน

การนำเสนอโครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงการเข้าถึงระบบบริการสาธารณสุขเรื่องการรักษาโรคไต ซึ่งในปัจจุบันมีผู้ป่วยเป็นโรคไตเพิ่มมากขึ้นและมีหลายคนที่ไม่มียารักษาได้เพียงพอต่อการเข้ารับการรักษาอย่างมีประสิทธิภาพ

ที่มาของโครงการกลุ่มเชิงปฏิบัติ

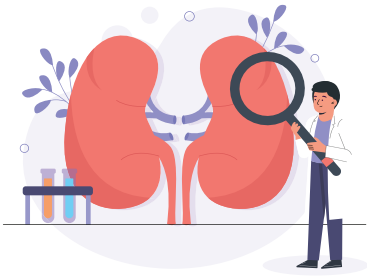
โครงการกลุ่มเชิงปฏิบัติเรื่อง **ไต่สาย ไม่ตายไว คนจนต้องไม่ตายไว...เพราะไต่สาย** เกิดขึ้นจากกลุ่มนักศึกษาตั้งข้อสังเกตว่า ในปัจจุบันประเทศไทยมีผู้ป่วยโรคไตเพิ่มมากขึ้นและมีผู้ป่วยเป็นโรคไตเรื้อรังมากถึง 11.6 ล้านคน (ข้อมูล พ.ศ.2566) อย่างไรก็ตาม ผู้ป่วยจำนวนมากไม่สามารถเข้าถึงระบบบริการสาธารณสุขได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะคนยากจน กล่าวคือ การรักษาโรคไตโดยการฟอกเลือดที่โรงพยาบาลนั้น เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตของผู้ป่วยมาก เพราะต้องฟอกครั้งละ 4 ชั่วโมง เป็นจำนวน 3 ครั้งต่อสัปดาห์ ทั้งยังมีค่าบริการครั้งละ 2,000-3,000 บาท ขณะที่การล้างไตทางช่องท้องด้วยตนเอง (CAPD) ผู้ป่วยก็ยังไม่ทราบว่าจะสามารถขอใช้บริการตามสิทธิบัตรทองโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ ผู้ป่วยยังขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้งาน สำหรับการรักษาโรคไตโดยการปลูกถ่ายไตก็ต้องรอรับผู้บริจาคอวัยวะและมีค่าใช้จ่ายที่สูงมาก เป็นต้น เมื่อผู้ป่วยส่วนมากไม่สามารถเข้าถึงระบบการรักษาโรคไตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ป่วยจึงมักใช้วิธีการรักษาด้วย

วิธีของตนเองและทำเท่าที่ทำได้ตามแต่กำลังทรัพย์ของตนเอง และส่งผลให้ผู้ป่วยที่เป็นคนยากจนไม่มีโอกาสที่จะได้รับการรักษาที่เหมาะสม และมีชีวิตรอดน้อยกว่าผู้ป่วยที่มีกำลังทรัพย์มาก สิ่งเหล่านี้ย่อมกระตุ้นให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและส่งผลให้คุณภาพชีวิตของประชาชนชาวไทยถดถอยลง

ด้วยตระหนักถึงปัญหาของการเข้าถึงระบบบริการสาธารณสุขในการรักษาโรคไต อันนำมาสู่ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย กลุ่มนักศึกษาจึงได้ศึกษาและพัฒนาระบบการให้บริการสาธารณสุขเรื่องการรักษาโรคไตในท้องถิ่นตามพื้นที่ที่กำหนด โดยความคาดหวังในการจัดทำโครงการครั้งนี้ คือ **การมีต้นแบบที่จะสามารถแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมในด้านการเข้าถึงระบบสาธารณสุขของไทย และคาดว่าโครงการนี้จะก่อให้เกิดการส่งเสริมศักยภาพของท้องถิ่นในการร่วมมือกันเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและสังคมโดยรวม อันเป็นส่วนหนึ่งของการปลูกจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตย**

วิธีการดำเนินงานในการทำโครงการกลุ่มเชิงปฏิบัติ

กลุ่มนักศึกษาได้เลือกพื้นที่ในอำเภอเขียงยืน จังหวัดมหาสารคาม เป็นพื้นที่ในการพัฒนาระบบการให้บริการด้านสาธารณสุขในเรื่องการรักษาโรคไต เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีผู้ป่วยโรคไตเป็นจำนวนมาก และมีปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำในชุมชน แต่ก็พบว่าภายในชุมชนมีผู้นำชุมชนและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ซึ่งมีศักยภาพในการให้ความช่วยเหลือปรับปรุงการบริหารจัดการระบบสาธารณสุขในชุมชนได้ ทั้งนี้ กลุ่มนักศึกษาจึงจัดทำ **โครงการเขียงยืนโมเดล (โตวายไม่ตายไว)** เพื่อเสนอให้อำเภอเขียงยืนเป็นพื้นที่ต้นแบบเรื่องการพัฒนากระบวนการให้บริการด้านสาธารณสุขในการรักษาโรคไตให้แก่ชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

ข้อค้นพบจากการทำโครงการกลุ่มเชิงปฏิบัติ

ในการพัฒนาระบบบริการสาธารณสุขเรื่องการรักษาโรคไตในอำเภอเขียงยืน กลุ่มนักศึกษาได้ให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมให้ผู้ป่วยสามารถล้างไตทางช่องท้องด้วยตนเอง (CAPD) เนื่องจากเป็นการลดข้อจำกัดของผู้ป่วยในการเดินทางไปฟอกเลือดที่โรงพยาบาลบ่อย ๆ ทั้งยังเป็นการใช้สิทธิบัตรทองซึ่งไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย อย่างไรก็ตาม ผู้ป่วยหลายคนยังไม่ทราบว่าตนสามารถใช้สิทธิดังกล่าวได้ ทั้งยังมีความกังวลในเรื่องวิธีการใช้งาน ดังนั้น กลุ่มนักศึกษาจึงให้ความสำคัญต่อ **การสร้างเครือข่ายทางสังคม** เพื่อให้ผู้ป่วยมีความเชื่อมั่นในการล้างไตทางช่องท้องด้วยตนเองอีกด้วย โดยเริ่มตั้งแต่การอำนวยความสะดวกของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ในการเปิดลงทะเบียนขอใช้น้ำยาล้างไต ซึ่งทาง บริษัท ไพรซิเนียไทย จำกัด เข้ามาให้ความช่วยเหลือในเรื่องการขนส่งอุปกรณ์และน้ำยาให้แก่ผู้ป่วยถึงบ้าน และภายหลังจากลงทะเบียนแล้ว จะมีผู้เชี่ยวชาญจากวิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม (วศม.) มาสอนวิธีการล้างไตและวิธีการจัดเก็บน้ำยาล้างไตให้แก่ผู้ป่วย ทั้งนี้ ทางพยาบาลของ วศม. และ อสม. จะมาหาผู้ป่วยเพื่อตรวจเยี่ยมและให้กำลังใจผู้ป่วยอยู่เสมอ นอกจากการสนับสนุนภายในชุมชนแล้ว ยังได้รับความร่วมมือจากสื่อสาธารณะที่สำคัญ ๆ ของประเทศ เช่น สถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ให้เข้ามาช่วยประชาสัมพันธ์เรื่องความสำคัญและวิธีการล้างไต ด้วยตนเองให้แก่ผู้ป่วยด้วย นอกจากนี้ กลุ่มนักศึกษายังเสนอว่าในอนาคตเครือข่ายทาง

สังคมที่เกี่ยวข้องทั้งหมดควรร่วมมือกันจัดตั้งศูนย์ฟอกไตของชุมชนขึ้นเพื่อลดข้อจำกัดของผู้ป่วยในการเดินทางไปโรงพยาบาล

นอกจากการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานต่าง ๆ แล้ว การให้ความสำคัญต่อบทบาทของผู้นำชุมชน ก็มีความสำคัญ เพราะผู้นำชุมชนถือเป็นตัวกลางในการประสานงานและบูรณาการการทำงานของหน่วยงานแต่ละฝ่ายให้กลายเป็นกระบวนการเดียวกัน นอกจากนี้ ผู้นำชุมชนยังให้ความสำคัญต่อการให้ความรู้และดึงดูดให้ผู้ป่วยเกิดการตระหนักถึงความสำคัญและความต้องการที่จะล้างไตด้วยตนเองด้วยความสมัครใจ

จากการมีเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็งเพื่อการพัฒนากระบวนการให้บริการสาธารณสุขเรื่องการรักษาโรคไตที่อำเภอเขียงยืนนั้น ทำให้พบความสำเร็จของระบบดังกล่าวว่า **ผู้ป่วยโรคไตมีความตระหนักและให้ความสำคัญต่อการล้างไตทางช่องท้องด้วยตนเองเพิ่มมากขึ้น ซึ่งนำมาสู่การลดอัตราผู้เสียชีวิตจากโรคไต และลดความแออัดของผู้ป่วยที่มาฟอกเลือดเพื่อล้างไตที่โรงพยาบาล อันนำมาสู่การลดภาระและค่าใช้จ่ายของโรงพยาบาล** ทั้งนี้ สิ่งสำคัญที่สุดก็คือ การสร้างพลังความร่วมมือทางสังคม ส่งผลให้เกิดการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในเรื่องการเข้าถึงระบบการบริการสาธารณสุข เพราะมีการร่วมกันณรงค์และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ประชาชนรู้จักการล้างไตด้วยตนเองอย่างถูกต้องและไม่เสียค่าใช้จ่าย

ข้อเสนอเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงระบบการรักษาพยาบาล

ภายหลังจากการศึกษาและพัฒนาระบบสาธารณสุข เรื่องการรักษาโรคไตของอำเภอเชียงยืนแล้วนั้น **กลุ่มนักศึกษา** มีข้อเสนอให้นำระบบของอำเภอเชียงยืนมาเป็นต้นแบบให้แก่พื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงระบบของผู้ป่วย โดยมีข้อเสนอเชิงนโยบายและข้อเสนอเชิงนิติบัญญัติ ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอเชิงนโยบาย กลุ่มนักศึกษาเสนอให้มีการปรับปรุงระบบการให้บริการการรักษาโรคไตโดยมุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายทางสังคมเพื่อส่งเสริมให้ผู้ป่วยรู้จักการล้างไตทางช่องท้องด้วยตนเอง ผ่านโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) โดยจัดให้มีเจ้าหน้าที่ที่อำนวยความสะดวกและให้ความรู้ในเรื่องการล้างไตด้วยตนเอง ซึ่งมีการให้ผู้ป่วยนำน้ำยาล้างไตมาฝึกใช้ที่โรงพยาบาล ทั้งนี้ ควรส่งพยาบาลเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจเยี่ยมผู้ป่วยในแต่ละพื้นที่ด้วย

อย่างไรก็ตาม หากผู้ป่วยไม่สะดวกที่จะต้องเดินทางมาโรงพยาบาลและอาจทำให้โรงพยาบาลเกิดความแออัด นอกจากนี้ กลุ่มนักศึกษาเสนอให้มีการร่วมกันตั้งศูนย์ล้างไตในชุมชนโดยใช้พื้นที่สาธารณะของชุมชนเป็นพื้นที่ของศูนย์ฯ และใช้งบประมาณแผ่นดินหรือการระดมทุนของผู้มีจิตศรัทธาในการสร้างก็ได้ เพราะไม่จำเป็นต้องใช้พื้นที่มากและไม่ต้องลงทุนสูง

สำหรับ**ข้อเสนอเชิงนิติบัญญัติ** กลุ่มนักศึกษาเสนอให้มีการปรับปรุงกฎหมายควบคุมการใช้เครื่องมือทางการแพทย์ให้มีความยืดหยุ่น กล่าวคือ มีเครื่องมือล้างไตบางชนิดที่ชุมชนสามารถซื้อมาใช้บริการได้เอง โดยไม่จำเป็นต้องเดินทางไปโรงพยาบาล ทั้งนี้ ควรให้ผู้ชำนาญการหรือผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมการใช้เครื่องมือล้างไต สามารถควบคุมการใช้เครื่องมือได้โดยไม่ต้องเป็นแพทย์เท่านั้น

จากโครงการนำร่องสู่การป้องกันและชะลอภาวะโรคไตอย่างมีส่วนร่วม

อำเภอเชียงยืนยังคงส่งเสริมโครงการชะลอภาวะไตวายเรื้อรังโดยเน้นพลังของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ดังเห็นได้จากเอกสารสรุปแผนปฏิบัติการด้านสาธารณสุข เครือข่ายบริการสุขภาพเชียงยืน ประจำปีงบประมาณ 2566 ซึ่งกำหนดให้การพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการสุขภาพตนเองแก่ประชาชน ชุมชนอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน เป็นประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 และกำหนดให้การระดมพลังเครือข่ายทุกระดับร่วมสร้างเมืองแห่งพลังความดีสู่การมีสุขภาพดีและความสุขที่ยั่งยืน เป็นประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 โดยในส่วนของการให้บริการการรักษาโรคไต ก็ยังคงให้มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อ

สนับสนุนโครงการชุมชนรักไต อันเป็นชุมชนที่มีเป้าประสงค์เพื่อส่งเสริมการป้องกันและชะลอภาวะโรคไตอย่างมีส่วนร่วม โดยมุ่งเน้นการรวมกลุ่มเพื่อให้ความรู้และคำแนะนำเกี่ยวกับการชะลอภาวะโรคไตให้แก่ตัวผู้ป่วยและสมาชิกในครอบครัวของผู้ป่วยเอง ทั้งนี้ อสม. จะมีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้และสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ป่วยเสมือนหมอ นอกจากนั้นยังเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อการประเมินผลและนำข้อเสนอแนะมาพัฒนาต่อยอดโครงการต่อไป